

Justiits- ja Digiministeerium

info@justdigi.ee

14.01.2026 kohtumine

Meie 02.02.2026 nr 10

Eesti Puuetega Inimeste Koja seisukoht Justiits- ja Digiministeeriumi tellitud eestkoste kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside õigusliku analüüsi osas

Justiits- ja Digiministeerium analüüsib eestkoste valdkonna arendamise võimalusi, mille raames on koostatud eestkoste seadmise muudatuste väljatöötamiskavatsus, millele Eesti Puuetega Inimeste Koda (EPIKoda) esitas seisukoha.¹ 14.01.2026 eestkoste teemalisel kohtumisel Justiits- ja Digiministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumi esindajatega andsid Justiits- ja Digiministeeriumi esindajad teada, et 2025 aasta lõpus valmis Justiits- ja Digiministeeriumi tellimusel eestkoste kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside õiguslik analüüs², millele paluti EPIKojal esitada esmased mõtted ja tähelepanekud.

EPIKoda tunnustab esmalt analüüsi tellimise ja põhjaliku ekspertiiside teostamise aluste ja korralduse käsitlemise eest analüüsis. Tegemist on analüüsiga, mis annab põhjaliku ülevaate siseriiklikust ning võrdlusena ka Rootsi ja Saksamaa kui lähiriikide eestkosteõigusest, lisaks on analüüsis toodud eestkoste seadmise materiaali- ja menetlusõiguslikke norme, kohtupraktikat ning Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendeid. Analüüsi lõpus on toodud järeldused ja ettepanekud.

Oleme jätkuvalt seisukohal, et tulenevalt ÜRO Puuetega Inimeste Õiguste Konventsiooni ettepanekutest vajab eestkoste teema Eestis põhjalikku reformimist mitte üksnes osalisi muudatusi. Eelneva raames tuleb teostada täiendavaid analüüse (vastavad viited on toodud nii

---

¹ [Eesti Puuetega Inimeste Koja seisukoht perekonnaseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse eelnõu \(eestkoste seadmise muudatused\) väljatöötamiskavatsusele | Eesti Puuetega Inimeste Koda](#)

² [Eestkoste kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside õiguslik analüüs.pdf](#)

EPIKoja seisukohtades kui ka 2023. eestkoste analüüsis³), millest eestkoste kohtupsühhiatariliste ekspertiiside õiguslik analüüs täidab vaid ühe osa.

Sisulises osas märgime, et me ei saa nõustuda ettepanekutes tooduga mille kohaselt:

- tuleks eestkoste jätkumise vajadus kontrollimise perioodi pikendada 7 aastani;
- vähendada ekspertiisi koostamise vajadust ehk ekspertiisi saaks jätta määramata juhul kui eestkostja ülesannete ring ei suurene mitte haiguse või puude muutumise tõttu, vaid tema elukorraldusega seotud muudatuste tõttu või muu abi ebapiisava toime tõttu;
- anda eestkostemenetluses arvamuse andmise õigus perearstile juhul, kui isik ise on eestkoste seadmisega nõus või seda taotleb;
- muuta kehtivat TsMS § 522 lg 5 selliselt, et juhul, kui avalduse kohtule esitab isik ise ning sellele lisatud isiku tervislikku seisundit kajastavad dokumendid lubavad kahtlusteta järeldada, et isik saab aru oma eestkostevajadusest, ei pea kohus täiendavalt ekspertiisi läbi viima.

1. EPIKoja hinnangul on ka kehtiva õiguse alusel ebaselge see, kuidas hinnatakse inimese tahte kujunemist ja kujundamist, sealhulgas haiguse või puude mõju vabale tahteavalduse andmisele. Ka eestkoste menetluses olevale inimesele peab olema selge, kuidas ja mille alusel vaba tahte avaldamist ja kujunemise võimet hinnatakse/tuvastatakse. Eelneva tõttu tuleb enne täiendavate inimese tahte alusel kujunevate menetlust lihtsustavate võimaluste kaalumist luua selged vaba tahte hindamise alused.

2. Ebamõistlikult ja liigselt piirav on ka ettepanek siduda ekspertiisi teostamise vajadus elukorralduse muudatustega või muu abi ebapiisavusega. Ka hetkel on siseriiklikus õiguses anaüüsimata ning määratlemata **haigusest- või puudest** tingitud tegutsemisvõime piiratus või võimekus, mistõttu vajavad mõisted “puue” ja “haigus” eestkosteõiguse kontekstis selget määratlemist. Lisaks oleme seisukohal, et eestkostevajaduse sidumine elukorralduse muudatustega või muu abi ebapiisavusega on Eesti kontekstis küsitav ka põhjusel, et ka hetkel ei kaaluta eestkoste seadmisel piisavalt muude meetmete (volikiri, sotsiaalteenused jms) piisavust. Asjaolu, et kohtunikud ei pruugi teada eestkoste seadmisele alternatiivseid võimalusi, on tuletatav ka 2023 eestkosteuringust.

---

³ [Täisealiste eestkoste uuring lõpparuanne 2023 .pdf](#)

Teeme ettepaneku, et enne teovõime piiramist ja eestkoste seadmist tuleb vastavas menetluses sisuliselt kaaluda ka muude meetmete ammendumist ning seda eestkoste seadmise määruks ka täiendavalt põhjendada ehk eestkoste seadmise otsusest peab olema üheselt nähtav, miks muid vähempiiravaid meetmeid ei ole konkreetsel juhul võimalik rakendada ning kohus on jõudnud järeldusele, et ainus inimese õigusi kaitsev meede on teovõime piiramine ja eestkoste seadmine.

3. Kuigi kohus hindab eestkoste menetluses tõendeid kogumis, on kohtupsühhiaatrilisel ekspertiisil vastavas menetluses oluline kaal. Eelneva tõttu peame vajalikuks kaaluda hoolikalt ekspertiiside vähendamist või psühhiaatriliste eriteamistega arsti arvamuse asendamist muu arsti arvamusega. **Psühhiaatrite väike arv ja kohtumenetluse efektiivsus ei saa olla eesmärk omaette ning seda enam menetlustes, mis piiravad inimese õigusi väga ulatuslikul määra.** Arvestades, et hetkel puudub jätkuvalt selge ja ühene arusaam, miks eestkoste seadmiste arv tõuseb ning miks seatakse enamus eestkosteid inimese kõikide asjade ajamiseks leiame, et kohtupsühhiaatriliste ekspertiiside vähendamine ja kohtupsühhiaatrilise ekspertiisi asendamine muu teadmistega arsti arvamusega ei ole mõistlik ega eesmärgipärane.

4. Juhime eraldi tähelepanu ka lähenemisele, mis paneb inimese tahte avaldamisele suure rolli (lihtsustatud menetluslikud nõuded, kui inimene on eestkostega nõus või tunnistab, et saab eestkostevajadusest aru), kuid samas on ebaselge, kuidas kohus vastavat tahte kujunemist analüüsib ja hindab. Kuni ühtsete hindamise aluste puudumiseni ei saa vastaval asjaolul olla menetluses ka inimese vaatest suurt menetluslikult lihtsustavat kaalu. Seda põhjusel, et inimene ei pruugi mõista eestkoste seadmise asjaolusid, tausta ning vastavaid praktilisi piiranguid.

5. Eelneva tõttu leiame, et menetlusökonoomika ei saa olla õigustuseks ka eestkoste seadmise perioodi pikenemisele 7 aastani. Analüüsis ei arvestatud eestkostetava subjektiivse tunnetusega ega objektistava suhtumisega ega ka asjaoluga, et Eestis on võimalik eestkoste seadmisega piirata lisaks varaliste tehingute tegemisele ka õigust teostada perekonnaõiguslikke tehinguid, valida, otsustada elu-, töö- ja muude elukondlike küsimuste üle. Seega on Eestis kehtiv eestkoste seadmise ulatus niigi laiem teiste lähirikide vastava ulatusega.

Leiame kokkuvõttes, et eestkosteõigus ja selle võimalikud arengud vajavad täiendavaid analüüse, mille pinnal asuda valdkonad reformima. Arvestades teema olulisust inimese autonoomia ja

enesemääramisõiguse vaatest ning ÜRO Puuetega Inimeste Õiguste Konventsiooni üldsoovitusi ning soovitusi Eesti riigile, tuleb teha suuri ja põhimõttelisi tegevusi selleks, et kehtiv õigus ja praktika oleksid vastavuses rahvusvahelise õiguse ja praktikaga. Menetlusökonoomika ja arstide vähesus ei ole lubatavad argumendid isikuõiguste kitsendamiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Maarja Kraiss-Leosk

Tegevjuht

Kristi Rekand

Jurist

kristi.rekand.@epikoda.ee

tel +372 6715909